

Asia: VN/16881/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi terveydenhuoltolain ja sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain muuttamisesta

Edustan

Klikkaa ja lisää otsikko valintakysymykselle

psykoterapiakoulutusta tuottava organisaatio

Miten esitys vastaa hallitusohjelman tavoitteisiin

1) Tukeeko esitys tavoitteita vahvistaa psykoterapiapalveluiden saavutettavuutta uudistamalla psykoterapeuttikoulutusta kaksiportaiseksi ja säätämällä ensimmäisen portaan koulutus maksuttomaksi.

Ei, miksi? [Esitetyn säädöksen mukainen erikoispätevyyskoulutus ei vahvista monipuolista psykoterapiakoulutusten kokonaisuutta, pikemminkin se saattaa heikentää monipuolisten ja tarpeenmukaisten psykoterapiapalvelujen saavutettavuutta. Ks. tarkemmin lopussa kohdassa "Muuta huomioitavaa esitykseen liittyen" esitetyt näkökohdat kokonaisuudesta.]

2) Tukeeko esitys mielenterveyspalveluiden saatavuuden parantamista kehittämällä perustason mielenterveyspalveluja ja porrasteista hoitomallia?

Ei, miksi? [Esityksen riskinä on perustason palvelujen yksipuolistuminen ja se, että porrasteinen, pitkälti manualisoitu hoitomalli voi hidastaa yksilöllisen hoidon tarpeen tunnistamista ja tarpeenmukaisen hoidon aloittamista. Ks. lopussa oleva lausuntokokonaisuus.]

3) Tukeeko esitys lasten ja nuorten terapiatakuuta?

Ei, miksi? [Porrasteisen hoitomallin lyhytinterventiot sopivat vain pienelle osalle lapsia ja nuoria. Lapset ja nuoret tarvitsevat terapiatakuuseen kuuluvana ensisijaisesti yksilölliseen arvioon ja vuorovaikutuksellisuuteen perustuvaa laaja-alaista hoitomenetelmävalikoimaa. Ks. lopussa oleva lausuntokokonaisuus]

Esityksen mukaan kaksiportaisen psykoterapiakoulutuksen ensimmäisen taso sisältäisi yhtenäiset edellytykset tuottavan teoreettisen koulutuksen (30 op)

lisäksi menetelmällisten opintojen kokonaisuuden (15 op), joka voisi sisältää koulutusta lyhytinterventioihin tai eri psykoterapiasuuntauksille ja -muodoille yhteisiin terapeutteihin taitoihin

Toteuttaako tällainen ensimmäisen tason koulutus kaksiportaisen psykoterapiakoulutuksen tavoitetta?

Ei, miksi? [Kaksiportaisen psykoterapiakoulutuksen ensimmäinen taso on vain valmistava koulutus varsinaista psykoterapiakoulutusta varten. Esitetty koulutuksen rakenne ja jaettu omistajuus ei varmista yhtenäistä, riittävän laadukasta ja laaja-alaista varsinaiseen psykoterapiakoulutukseen johtavaa perustaa. Ks lopussa oleva lausuntokokonaisuus.]

Toteuttaako tällainen ensimmäisen tason koulutus palvelujärjestelmän tarpeiden mukaista koulutusta?

Ei, miksi? [Esitetty ensimmäisen tason koulutus on rakennettu palvelujärjestelmän kapea-alaisesti nähtyjen tarpeiden perusteella, ei potilaiden ja asiakkaiden yksilöllisten tarpeiden pohjalta. Ks lopussa oleva lausuntokokonaisuus.]

Palvelujärjestelmien tarvitsemien lyhytinterventioiden vuosittaiseksi koulutustarpeeksi on arvioitu noin 2 000 - 4 000 koulutettavaa vuodessa. Millaisessa yliopistojen ja hyvinvointialueiden työnjaossa ja yhteistyössä lyhytinterventioiden koulutus tulisi toteuttaa, jotta se toteutuisi määrällisesti ja laadullisesti riittävänä? Mahdollistaako esitys tarkoituksenmukaisen työnjaon ja yhteistyön?

Esitys ei mahdollista tarkoituksenmukaista työnjakoa ja yhteistyötä. Yliopistoilla tulee olla selkeästi johtava rooli koulutusten suunnittelussa ja toteutuksessa. Yliopistojen on tehtävä hyvinvointialueiden lisäksi yhteistyötä myös muiden sosiaali- ja terveyspalveluja tuottavien organisaatioiden ja eri viitekehyksiä edustavien psykoterapiakoulutusyhteisöjen sekä muiden sidosryhmien kanssa. Ks. lopussa oleva lausuntokokonaisuus.

Rahoituksesta

Toteuttaako esitetty rahoitusmalli esityksen mukaisen koulutuskokonaisuuden toteuttamista?

Ei, miksi? [Ei ole tarkoituksenmukaista jakaa rahoitusta yliopistojen ja hyvinvointialueiden kesken. On hallinnollisesti selkeämpää, että rahoitus osoitetaan yliopistoille ja yliopisto korvaa koulutuksen kustannuksia sen muille toteuttajille. Ks lopussa oleva lausuntokokonaisuus.]

Muuta huomioita esitettyyn rahoituksen myöntämiseen ja maksamiseen liittyen?

Koulutustarpeen arvioinnin ja STM:lle esitettävän talousarvion laatimisen sekä koulutuksen käytännön suunnittelun ja toteuttamisen tulee olla yksiselitteisesti yliopistojen vastuulla. Yliopistojen tulee kuulla kaikkia relevantteja sidosryhmiä näissä asioissa.

Sosiaalihuollon ja terveydenhuollon ammattihenkilön erikoispätevyys

Huomioita ehdotettuun erikoispätevyyteen ja sen rekisteröimiseen liittyen?

Esitetty ensimmäisen portaan koulutus ja siihen perustuva psykososiaalisten menetelmien erikoispätevyys toimii ainoastaan valmistavana koulutuksena eri suuntausten psykoterapiakoulutuksiin, eikä näin ollen anna valmiutta itsenäiseen psykoterapiamenetelmien käyttöön. Asetuksella ja nimikkeellä on varmistettava, että erikoispätevyys rajautuu työohjauksella tuettuihin perustason mielenterveyspalveluihin.

Muuta huomioitavaa esitykseen liittyen?

Huomiot

Hallituksen esitysluonnos laeiksi terveydenhuoltolain ja sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain muuttamiseksi ja valtioneuvoston asetukseksi.

Esitystä voidaan pitää tarpeellisena ja hyödyllisenä, koska sen taustalla on hallituksen tavoite uudistaa sosiaali- ja terveyspalveluja varautumaan tulevaisuuden haasteisiin ja parantaa palvelujen vaikuttavuutta. Erityistä huomiota tässä tavoitteessa on kiinnitetty perustason mielenterveysavun ja -palveluiden saatavuuteen. Mielenterveyshäiriöiden yleisyys sekä häiriöiden suuret yhteiskunnalliset vaikutukset tekevät mielenterveyspalveluiden osaamisen kehittamisestä tärkeää ja priorisoitavaa sekä kannatettavaa. Tavoitteen saavuttamiseen tarvitaan erityistä panostusta mielenterveyspalvelujen kaikille tasoille ja palvelujärjestelmän vaikuttavuuden parantamista, merkittävää osaamisen kehittämistä ja lisäresursseja. Esitetyllä lakimuutoksella ja annettavaksi esitetyllä asetuksella pyritään vahvistamaan palvelujen saatavuutta perustasolla uudistamalla psykoterapeuttikoulutusta kaksiportaiseksi ja säätämällä ensimmäisen portaan koulutus maksuttomaksi. Psykoterapiakoulutuksen kaksiportaisuus tukisi esityksen mukaan perustason mielenterveyspalveluja ja mahdollistaisi porrasteisen hoitomallin laaja-alaisen käyttöön.

Esitetyillä säädösmuutoksilla pyrittäisiin luomaan mielenterveyspalvelujen peruspalvelujen tasolle uusi erikoispätevyys, psykososiaalisten menetelmien erikoispätevyys, jonka asemasta, rahoituksesta ja hallinnosta säädettäisiin terveydenhuoltolain muutoksessa sekä tavoitteista ja sisällöstä annettavassa valtioneuvoston asetuksessa. Lisäksi muutettaisiin lakia sosiaalihuollon ammattihenkilöistä niin, että myös sosiaalihuollon ammattihenkilöiden erikoispätevyyksiä voitaisiin merkitä lupa- ja valvontaviraston rekisteriin.

Esityksen merkittävä ansio on se, että on tunnistettu mielenterveyspalvelujen perustason osaamisen kehittämisen välttämättömyys ja että siihen osoitettaisiin pysyvä vuosittain tarpeen mukaisesti vahvistettava määräraha. Tältä osin esitys on esitettyjen tavoitteiden mukainen.

Esityksessä on kuitenkin useita merkittäviä riskejä ja puutteita, jotka voivat johtaa mielenterveyspalvelujen kentässä ei-toivottuihin lopputuloksiin.

1. Esitystä kuvataan "kaksiportaisen psykoterapiakoulutuksen" toteuttamisena, vaikka esitetty "psykososiaalisten menetelmien erikoispätevyys" toimii sisällöllisesti vain valmistavana koulutuksena psykoterapiakoulutukseen ja se ei anna sellaisia valmiuksia, joita itsenäisessä psykoterapiatyössä tarvitaan. Riskinä on se, että potilaat ja asiakkaat eivät tunnista tätä eroa ja syntyy samanlaista epäselvyyttä kuin nykyisin "terapeuteiksi" itseään kutsuvien ammattihenkilöiden tai maallikoiden toiminnasta. Erikoispätevyyttä koskevaa sääntelyä tulisi täsmentää niin, että tällaista epäselvyyttä ei synny.

Psykoterapiakoulutuksen kaksiportaisuutta on suunniteltu toteuttavaksi siten, että psykososiaalisten menetelmien erikoispätevyys voitaisiin yliopiston harkinnan mukaan lukea opiskelijan hyväksi psykoterapiakoulutuksessa. Riskinä on se, että erikoispätevyyskoulutuksia voitaisiin pyrkiä ohjaamaan siten, että hyväksi lukeminen ei olisi tasapainoista eri psykoterapiaviitekehysten mukaisissa koulutuksissa. Tämä voidaan välttää niin, että varmistetaan erikoispätevyyskoulutuksen monipuolisuus ja laaja-alaisuus yhdessä yliopistojen psykoterapiakoulutuskonsortion ja eri psykoterapiakoulutusyhteisöjen kanssa.

Erikoispätevyyskoulutuksen hyväksi lukemista psykoterapiakoulutuksessa ei voi pitää tarkoituksenmukaisena, mutta riittävän monipuolista ja laaja-alaista erikoispätevyyskoulutusta tulisi pitää edellytyksenä kaikkien psykoterapiasuuntausten psykoterapiakoulutukseen hakeutumiseen. Tällä mallilla turvattaisiin laadukkaampi ja monipuolisempi psykoterapiakoulutusten kokonaisuus kuin esim. lakiesityksen perusteluissa esitellyllä HUS-yhtymän käyttöönottamalla kaksiportaisella mallilla, jossa erityisesti psykoterapiakoulutukseen käytetty tuntimäärä on esim. nykyisiä psykoterapiakoulutuksia pienempi.

Muutosesitykset: Erikoispätevyyden nimi tulisi olla "perustason psykososiaalisten menetelmien erikoispätevyys", jotta siitä kävisi selvästi ilmi erikoispätevyyden rajautuminen perustason ensilinjan palveluihin. Asetuksesta tulisi nykyistä selvemmin käydä ilmi, että erikoispätevyys koskee perustasolla sosiaali- ja terveydenhuollon palveluyksiköissä toimimista, ei itsenäistä asiakas- ja potilastyötä. Edelleen asetuksessa tulisi säätää, että koulutukset suunnitellaan yliopistojen johdolla yhteistyössä ei vain hyvinvointialueiden, vaan myös paikallisten ammattikorkeakoulujen ja eri viitekehyksiä edustavien psykoterapiakoulutusyhteisöjen kanssa. Koulutuksen vuosittaista tarvetta tulisi arvioida yhteistyössä myös hyvinvointialueiden ulkopuolella perustason mielenterveystyötä tekevien toimijoiden (mm. kolmas sektori, perustason sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluja tuottavat yritykset, työterveyshuolto jne.) ja muiden sidosryhmien (mm. eri viitekehyksiä edustavat psykoterapiakoulutusyhteisöt) kanssa.

2. Hallinnollinen ja taloudellinen vastuu koulutukseen osoitettavan vuosittaisen määrärahan arvioinnista alueilla, talousarvion tekemisestä ja esittämisestä sosiaali- ja terveysministeriölle sekä koulutuksen toteuttamisesta on jaettu niille yliopistoille, joilla on psykologian ja lääketieteellisen alan koulutusvastuu ja yliopistollista sairaalaa ylläpitäville hyvinvointialueille ja HUS-yhtymälle. Suunnittelu- ja talousvastuun jakaminen usealle toimijalle ei ole tarkoituksenmukaista. Sama koskee käytännön toteuttamisvastuuta. Riskinä on päätöksenteon vaikeutuminen ja toiminnan kehittämiseen liittyvän ohjauksen heikkous. Myös rahoituksen jakaminen useille toimijoille vaikeasti määräytyvillä perusteilla voi johtaa käytännön vaikeuksiin.

Muutosesitykset: Kokonaisvastuu erikoispätevyyskoulutusten suunnittelusta, talousarvioiden laatimisesta ja koulutuksen toteuttamisesta tulisi säätää yksinomaan yliopistoille. Tällöin yliopistot velvoitettaisiin kuulemaan kaikkia alueellaan relevantteja sidosryhmiä, ml. ammattikorkeakoulu, hyvinvointialueet, tarpeen mukaan muut sosiaali- ja terveydenhuollon perustason palveluyksiköt, psykoterapiakoulutusyhteisöt jne. Myös toiminnan toteuttamisen osalta yliopistojen tulisi saada käyttöönsä koko koulutukseen osoitettu määräraha ja sen tulisi korvata eri yhteistyökumppaneille

koulutuksesta syntyvät kustannukset. Yliopistojen alueellista ja toiminnallista yhteistyötä valtakunnan tasolla koordinoisi yliopistojen psykoterapiakoulutuskonsortio.

3. Esityksessä annettavasta valtioneuvoston asetuksesta kuvataan yleisluontoisesti koulutuksen tavoitteita ja että osaaminen varmistettaisiin mm. asiakas- ja potilastyötä ohjanneen ammattihenkilön antamalla arviolla. Koulutukseen sisältyvien menetelmällisten opintojen sisällöstä ja menetelmistä olisi asetuksen mukaan sovittava yliopistojen ja hyvinvointialueiden kesken. Tällainen jaettu vastuu johtaa riskiin koulutuksen sisällön hajanaisuudesta. Koulutuksen laadunvarmennus olisi myös asetustasolla varmistettava selkeämmin.

Muutosesitykset: Asetukseen tulisi kirjata vastuu koulutusten toteuttamisesta ja sisällöstä kaikilta osin, myös menetelmäopintojen osalta, yksiselitteisesti yliopistoille. Yliopistojen tulisi kuitenkin kuulla kaikkia relevantteja sidosryhmiä päätöksiä tehdessään. Sosiaali- ja terveysministeriön kuulemistilaisuudessa esitetystä ministeriön omassa materiaalissa laadunvarmennuksesta vastasi koulutuksen aikaista asiakas- ja potilastyötä ohjaava kouluttajapsykoterapeutti, asetusluonnoksessa tämä on muutettu psykoterapeutiksi. Laadunvarmennuksen näkökulmasta työnohjaajien pätevyys tulisi täsmentää asetukseen, samoin kuin se, että koulutuksen käynyt ammattihenkilö voi soveltaa perustason psykososiaalisten menetelmien erikoispätevyyden kautta opittuja menetelmiä ja toimintatapoja vain asianmukaisen työnohjauksen alaisena sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksikössä.

Pirinen Iiri
Itä-Suomen psykoterapiayhdistys ry